

ВОЛОДИМИР КРАВЕЦЬ. РЕКТОР, ПЕДАГОГ, ЛЮДИНА

DАВНО сказано: кожна людина — це цілий світ, щедрий і неповторний. Неординарна, талановита людина — це і свій неординарний і талановитий світ, іноді з таким несподіваним поєднанням захоплень та інтересів, що не перестаєш дивуватися. Ось і ректор Тернопільського педагогічного університету професор Володимир Кравець розкрився саме з такого — несподіваного боку.

ДОЛІ СВОЕЇ НЕ ОБЙДЕШ...

— Володимире Петровичу, підійшовши до свого полудня віку, як думаете — ви виправдали сподівання своїх батьків?

— Важко сказати. Батько помер ще в 1958 році, коли мені йшов одинадцятий рік. Не знаю, ким він мене хотів бачити. А мама... Я народився перед Благовіщенням, і їй якась ворожка наворожила, що буду неодмінно "великим чоловіком". Вона у те, певно, свято вірила і ніколи не цікавилась, що роблю. Я мав цілковиту свободу.

— Яка прогресивна мама була...

— Так, дуже прогресивна. Довіряла мені. Ніколи не контролювала, з ким ходжу, коли приходжу, чим займаюсь. Таке було некласичне сімейне виховання. Про нього не варто багато говорити: нині час не той і діти не ті. Моя мама знала: я гріха не зроблю. А якщо станеться щось, до неї першої прийду. І вона не раз мене виручала.

— Педагогічний інститут — ваш осмислений вибір чи випадковість?

— Швидше — доля. Бачив себе військовим і після школи вступив до військового училища. Провчився півтора місяця — й кинув. За характером я не був таким дисциплінованим, яких вимагала тодішня армія. Повернувся додому. А оскільки в Кременці був лише один інститут — педагогічний, то вибору не мав. Вступив спочатку на фізмат на заочне відділення, а

потім — на стаціонар. З тих пір один педагогічний і значиться в моїй трудовій книжці. Закінчив його з відзнакою і залишився в інституті працювати. Тільки ще рік був в армії.

— Вона вас таки не обмінула?

— Ні. І згадую армію дуже тепло. Служив у діючому полку протиповітряної оборони у Мукачевому. Це кордон. Як не один дивізіон, то інший — у черговому режимі. То була дійсно служба. І отримав від неї таке задоволення, що не переказати. Сьогоднішня молодь цього, до речі, не сприймає.

— Володимире Петровичу, а чому математика?

— Вона йшла у мене прекрасно. За всі роки навчання не мав жодної четвірки, не кажучи вже про нижчі оцінки, хоч, траплялося, займався і халтурою. Не сидів над нею тяжко, як звично на фізматі гарують. Легко давалася. І вже навіть збирався в аспірантуру з математики. Але один наш професор збив з того шляху. За його порадою пішов в інститут педагогіки. За два роки написав дисертацію. Її тема "Проблеми єдності знань і поведінки в моральному вихованні учнів". Слово — діло,

єдність знань і переконань. Цікава тема і дуже тоді дискусійна. На захисті захищався у буквальному розумінні слова — відповів на 34 запитання. Повернувся в рідний інститут і отримав посаду старшого викладача — уже на кафедрі педагогіки. Наприкінці 1982 року став деканом фізмату, через три роки проректором, а в 1990-му обрали ректором інституту.

— Того року педагогічний відзначав своє п'ятдесятиріччя. І ви стали першим його ректором — вихідцем із західного регіону.

— Не тільки в нашему інституті, але й взагалі у тернопільських вузах я був першим ректором місцевим. Признаюсь, потерпав, що саме ця обставина завадить моєму призначенню. Тим більше, що, крім мене, були й інші претенденти. Але, очевидно, вже відчувався подих інших вітрів, а моя програма розбудови інституту була на порядок вищою від програм моїх суперників. Адже я знову його зсередини,

Володимир Кравець

жив його проблемами. До того ж уже п'ять років виконував більшість ректорських функцій, оскільки мій попередник прийшов з партапарату і не мав досвіду роботи у вузі. Отож моя програма на конкурсі перемогла і мене призначили ректором.

— Знаю, що всі ці роки ви не полішали і викладацької роботи.

— Так, я дуже люблю сам процес викладання. Які б посади не обіймав, ніколи не кидав його. Щонайменше десять годин на тиждень, але працював в аудиторії зі студентами.

— Що ж вас повернуло на наукову стежку?

— При укладенні контракту в Міністерстві зробили закид: небагато ректорів нині — не професори. Я й задумався: йти зараз у чисту науку — нічого не дасть. Вирішив підготувати посібники для студентів. І ось перша спроба, яка й принесла мені професорство, — "Історія української школи і педагогіки". Це був 1994 рік. Книга, оскільки була першою, зацікавила, була добре сприйнята у педвузах та університетах. Витримала друге видання, нині готовується третє. Такий інтерес до моого першого підручника додав бажання працювати. Написав підручник з історії класичної зарубіжної школи. Як і попередній — без жодних класових підходів. Потім підготував підручник про сучасну зарубіжну школу. На той час уже поїздив по світу: був у Англії, Франції, Німеччині, "помащав" ті школи, побачив їх у ділі. Тож на сторінках книги вийшла предметна розмова.

...АЛЕ ЇЇ МОЖНА ВИЖАРТУВАТИ

— Серед ваших праць є двотомник з психології сімейного життя для студентів-психологів. Як ви вийшли на цю тему? І взагалі: дивний зигзаг — починали з математики, а перейшли на сексуальні стосунки молоді...

— О, це ціла історія. Почалось усе з жарту. Читав тоді курс історії педагогіки. Сиджу якось на кафедрі (а був це 1981 рік), заходить завідуючий і каже: ректорат просить, щоб кафедра дала більше спеціальних курсів. Я й зіронізував: "Хіба про секс?". І раптом іде інститутська рада і ректор оголошує список спецкурсів. Серед них — "Основи статевого виховання", читає Кравець. Я вмер: матеріалу жодного, а через тиждень — перша лекція на п'ятому курсі природничого факультету. Не повірите, на тій лекції тримався за кафедру, щоб не впасти. Від хвилювання ноги тримтіли. Та діватись було нікуди. Почав збирати матеріал. Поїхав на півроку в Москву — підвищувати кваліфікацію. І запрацював досить активно. Читав лекції з цієї проблематики на всіх курсах вчителів, які викладали в школі етику і психологію сімейного життя. Набирається серйозний

матеріал. На його основі до свого 50-річчя (поставив собі таке завдання) написав докторську.

— І як звучить її тема?

— "Психолого-педагогічні основи підготовки учнівської молоді до сімейного життя".

— Як у житті трапляється: доля, по суті, своя педагогічна дорога виросла з невинного жарту...

— Проблематика ця — цілина. Нею ніхто серйозно не займався.

— Казали навіть: у Союзі сексу немає.

— Отож-бо. Думається, робота ця буде цікавою і для вченої ради, адже з цієї проблематики ніхто не захищається. Навіть відомі наші сексологи дуже обережно підходять до шкільного віку в цьому плані. Загалом, може, я і не зробив у науці якихось відкриттів, але дав студентам книгу. Це сьогодні, коли немає підручників, для вищої школи дуже важливо.

— Як по-вашому: студенти вас люблять чи, може, бояться?

— Не думаю, що бояться. У мене є одна перевага перед іншими викладачами інституту: я читаю лекції на всіх факультетах — і всі студенти проходять через них. А лекції ці пов'язані із сім'єю, сексуальними стосунками. Їх не можна надто серйозно читати, необхідно використовувати елементи, які створювали б атмосферу інтимності, довіри. Усно екзаменів не приймаю, тільки письмово, щоб менше було зловживань. Не склав за першим заходом, прийдеш вдруге. Ні, боязні нема. А чи є любов? Не знаю. Але студенти мене здорово підтримали на виборах. Адже вперше в тодішньому Союзі мене ректором обирала не вчена рада, а весь колектив.

"МИ — ЗАКОНОДАВЦІ

ПЕДАГОГІЧНОЇ МОДИ"

— Чи є у вашому інституті щось таке, що вигідно його відрізняє від інших педвузів?

— Скажу так: усе, що є нині у педагогічних вузах України, раніше було у нас. Не випадково у республіканській програмі "Учитель" названо чотири опорних центри: Одеський, Харківський, Київський імені Драгоманова і Тернопільський педуніверситет. Тобто ми є законодавцями моди у педагогічній освіті. У чому це проявляється? У формуванні нових підходів до змісту навчання, до державної атестації, до створення комплексів. Перший ліцей в Україні був створений саме при нашему інституті. Зрештою, цього року на педвузівських олімпіадах з десяти базових предметів наші студенти зайняли 12 призових місць, у тому числі — сім перших. Маємо п'ять студентів — соросівських стипендіатів. Наші студенти мають більше публікацій у збірниках, журналах, ніж у деяких педвузах викладачі. За кадровим забезпеченням серед педагогічних вузів ми

— другі в Україні. Це також рейтинг. Аспірантура наша серед педвузів — третя. За останніх півтора року 30 чоловік захистилося. І матеріальну базу, незважаючи на всі труднощі, підтримуємо на належному рівні. Нещодавно взяли найсучаснішу комп'ютерну техніку для нашого фізмату.

— Уже сьомий рік ви ректором. Наскільки виконали свою програму?

— Обіцяв розвинути функції інституту. Тоді було у нас всього п'ять факультетів, а нині їх — одинадцять. Готуємо студентів практично з усіх педагогічних спеціальностей. Особливо задоволені тим, що вдалося відкрити такі факультети, як історичний, іноземних мов, географічний, музпед. Це підтверджує солідність вузу. Зараз взяли курс на омоложення і зміцнення кадрового потенціалу на всіх факультетах — і робимо це в основному за рахунок своїх випускників.

— І за вашого ректорства інститут став університетом.

— Вважав для себе справою честі добитися цього статусу. Хоч шлях до нього був нелегким і навіть драматичним. Упродовж п'яти останніх років інститут наш за всіма показниками був у числі кращих в Україні. Але тільки в цьому році ми здобули омріяний статус.

— Нині вища освіта інтенсивними темпами комерціалізується. Тернопільський педуніверситет у своїй системі лідирує і в цій сфері. Чи не скорочується при цьому державний набір? І чи є можливість здібній дитині, сім'я якої не має грошей, здобути педагогічну освіту?

— Ми справді на першому місці серед педвузів України з ліцензійованого навчання: на стаціонарі й заочному відділеннях таких студентів навчається до двох тисяч. Тоді як в Одеському педуніверситеті, наприклад, тільки триста платних студентів, у Київському драгоманівському на фізматі, де навчається 700 чоловік, лише п'ять платних. У нас же на кожному курсі — по групі. І при цьому ми не скорочуємо державного замовлення.

— Що для вас найважче у роботі?

— У моральному плані найважче ходити на роботу, коли людям не видають заробітну плату. Зараз цю проблему в основному вирішили і мені легше від того, що без докорів сумління можу дивитися своїм працівникам у вічі. Загалом мій найбільший біль на посаді ректора — створити працівникам такі умови, аби з нашого вузу виходили фахівці найвищої кваліфікації.

ЗАХОПЛЕННЯ ЧОЛОВІЧІ

I НЕ ЗОВСІМ

— Чи є у вас хобі поза роботою?

— Так. Може, це викличе у декого подив, але я залюбки займаюсь... кухнею і домашнім консервуванням.

— Можна позаздрити вашій дружині?

— Не знаю. Щоденна кухня усе-таки на її плечах. Я займаюсь нею більше влітку, по неділях і святах. На Новий рік, скажімо, готову тільки я, дружина навіть не заходить на кухню. Усі літні заготівлі — маринування, консервування — також роблю сам.

— А щоб консервувати, треба спершу виростити. Кажуть, на дачі ви також в основному господарюєте самі і у вас не буває неврожайних років. Поділіться секретом.

— І на дачі працюю залюбки. Маю непогану теплицю, парничок. Нам вистачає того, що вирощу. А щоб врожаїлась городина, секрет простий: грамотно висадити її за сортами. І поки якийсь вразить хвороба, з іншого вже зібрав урожай.

— Які страви готуєте охочіше: м'ясні, овочеві?

— Не має значення. Завжди стараюсь готувати їх багато і різних. Гостям вони смакують, то щоб наїтися досхочу.

— Як ви прийшли в інститут, ми вже знаємо. А як опинилися на кухні?

— Це від мами. Як був малий, крутився біля неї. А вона, щоб не заважав, давала якусь роботу. От і перейняв її секрети. Скажу більше: я добре вишивав свого часу. Мама підробляла вишиванням, і ми із сестрою її допомагали. В нас у Кременці ще й досі висить килим, вишитий болгарським хрестом: його вишили я, мама і сестра. Люблю шити. У мене багато супутніх хобі. Та й людина я домашня. От тільки прати не люблю...

— Ні, таки вашій дружині можна позаздрити. До речі, хто вона у вас за фахом?

— Закінчила наш факультет фізичної культури, нині працює в університетській бібліотеці. Двадцять сім років уже живемо разом. Маємо двоє дітей. Син закінчив інститут, дочка — дев'ятирічниця.

— А як щодо чоловічих захоплень: машини, спорту, бару?

— Спортом колись займався професійно: виступав за збірну області з футболу. Коли служив в армії, грав за футбольну команду Прикарпатського військового округу. І лижі любив, і ковзани, і хокей. У теніс ще й зараз можу позмагатися з першорозрядником. На дачі в мене, до речі, стоїть тенісний стіл. Постійно тренуюсь. Дуже люблю й машину. За кермом уже, Богу дякувати, понад тридцять років. Але й останній час на неї і з дачі їжджу. Був уже проректором, а жодного разу не відпочивав у санаторіях чи будинку відпочинку. Тільки "дикуном". Машина, палатка — і немає нічого кращого. Не люблю заорганізованості. В усіх отих санаторіях, готелях на годину прийди, не

роби того чи іншого... А я хочу жити так, як мені подобається. Щодо бару? Ніколи не був аскетом. Склянка доброго шампанського чи іншого гарного вина, а ще в гарній компанії, не минала і моїх рук. Але в останні роки все менше залишається часу. Та й бажання. Напевно, віковий параметр уже дається відзнаки.

— Чи є у вас вади?

— Звичайно. Часто буваю несерйозним. Не люблю великих компаній. Не люблю довго бути в гостях. І це всі знають: уже не просять залишитись, коли збираюся йти. Раніше мав великий недолік: усе брав на себе. Але подивився, як працюють за Заходом, і тепер цього не роблю. Є проректори, у кожного конкретна робота — хай відповідають за неї.

— Чи маєте вдома улюблене місце?

— Письмовий стіл! Як би пізно і звідки б

не прийшов, неодмінно сідаю за нього. Ще одну перед сном мушу попрацювати. Або хоча б папери перекласти. Це — як наркотик.

— Декому здається, що як ректор університету, то грошей у нього хоч греблю тати. І все інше — за першим розрядом.

— Про дачу ви вже знасте. До 1993 року, поки не вкрали біля інституту мою машину, їздив на роботу на власному авто, а не на службовому. Живу на першому поверсі кооперативної "хрущовки". І совітська влада обіцяла поліпшити житлові умови, і демократи — перші та другі, але нічого не зробили.

— Що для вас патріотизм?

— Робота. Колись був такий педагог Кершенштейнер, який казав: любов до Вітчизни не визначається тим, що ти говориш про це, а тим, що робиш для неї. Я волію за тим принципом жити. Наш вуз навіть у цих важких умовах стоїть і має своє обличчя в Україні. Це, по-моєму, головне.

— Дякую вам за інтерв'ю. І хай друге ваше п'ятдесятиріччя принесе не менші успіхи і задоволення від зробленого і написаного.

— І вам дякую.

Розмову вела
Галина САДОВСЬКА.